

Het Hindelooper Vrouwenhoofdtoisel

Naar aanleiding van de verkoop van de antieke kleding van de familie van Elselo uit Hindelooper werd ons door een Hindelooper vrouw de hierna volgende beschrijving toegezonden van de ingewikkelde wijze, waarop de oude Hindelooper vrouwenhoofdtoisel moet worden aangebracht. Het is zeker wel de moeite waard deze aan de praktijk ontleende handleiding door den druk vast te leggen.

Het onderscheid in de kleding van de gehuwde en de ongehuwde vrouw in het oude Hindelooper was alleen gelegen in het verschillende hoofdtoisel. Het in 1857 verschenen plaatwerk over de Nederlandsche kleederdrachten, geleekend door Valentijn Bing en Braet van Ueberfeldt, geeft duidelijke gekleurde platen daarvan, die van de volgende beschrijving vergezeld gaan:

„De gehuwde vrouw onderscheidt zich alleen door het Hoofdtoisel, hetwelk bestaat in een fijn witten Doek met gepunten rand, welke om het hoofd geslagen wordt, zoodat dezelve niet alleen het haar, maar ook de ooren geheel bedekt, terwijl boven op het hoofd een met goud geborduurd Lapje prijkt. Hierop wordt nu het puntig naar voren gebogen Toisel (Voorvlechter) aangelegd, dat van rood, wel gestikt Lakken gemaakt en met fijn Kamerdoek overtrokken is, waardoor het bovengenoemde gouden borduursel zichtbaar blijft. Over dit alles speldt men dan den breeden Zondoek.

Het ongehuwde meisje in haar dagelijksch gewaad draagt het platte Kapsel met den breeden Zondoek, zijnde een sterk gestijfde, gerulde bonte doek. Deze Zondoek bedekt gedeeltelijk het gerulle Mutsje, waarom een breed geruit lint geslagen is.

De door de Hindelooper vrouw, die zich dikwils met het aanleggen der oude Hindelooper vrouwenkleding heeft bezig gehouden, opgeschreven handleiding, luidt als volgt. Wij geven deze omschrijving uit de praktijk zelve woordelijk gelijk weer, zoodat ze ons werd opgegeven:

„Het volgnummer om te kleeden is als volgt:

A. Voor het hoofd van een getrouwde vrouw:

1. Haarband om het hoofdhaar in een regelmatigte orde te brengen, den band vast om het hoofd.

2. Haarmuts. Op het hoofd zetten, vast te spelden aan den haarband; men moet een kaart met spelden bij de hand hebben niet te klein en goed scherp.

3. Witte band. Om opnieuw rond het hoofd, waar verdere gelegenheid is om aan vast te spelden.

4. Gouden blinker. Voor op de muts vastspelden, dat hij door den spinnekop heen kan blinken, van het huidje.

5. Voorvlechter (of huidje). Vast te spelden aan de witte banden, die rond het hoofd plaats hebben genomen.

6. Haarlokken. Vastspelden aan de haarbanden, de lokken moeten op de slapen uitkomen.

7. Driehoekig lapje (of slip met pöllen) moet zoo op het hoofd geplaatst worden, dat die takkels mooi rond den nek, het hoofdhaar niets meer van te zien is.

8. Gouden voorhoofdnaald. Op het voorhoofd geplaatst, de zwarte banden vastgespeld rond het hoofd aan de vlep, doch zij moeten niet te laag, want die zwarte banden mogen niet zichtbaar zijn; men kan de gouden naald ook als no. 7 kleeden, dan worden de zwarte banden door de vlep met pöllen bedekt.

9. Zondoek. Dat is moeilijk om dien goed om te doen; precies op de helft v. d. zondoek een speld aan het huidje, dan aan de rechter en linkerzijde een speld, dan zien hoe of het zit. Zit het goed, dan alles vastspelden.

B. Voor het hoofd van een ongetrouwde vrouw:

1. Haarband.

2. stroep met frissel hiermede model vrouw v/h. hoofd.

3. klein vierkant lapje.

4. witte haarband.

5. bonte muts.

6. haarlokken.

7. haarnaald, dikke links.

8. zijden lokkesnoer.

9. zondoek.

Tot zoover onze berichtgeefster.

Het kind kreeg als het nog in de lulers was en van anderen dus in zwachtels gewikkeld, van boven reeds dadelijk het Hindelooper costume aan. Vele klein-kinder buisjes, mouwtjes en mutsjes worden dan ook geregeld nog tusschen de oude Hindelooper kleding gevonden. Het hoofd werd bedekt met een wit mutsje, waarover een ander van gekleurde zijde met kraaltjes versierd en vervolgens de gewone zondoek.

Dit kapsel behield het Hindelooper kind tot den 6-jarigen leeftijd. Daarna bekomt het hoofdtoisel weer enige verandering en wordt het kind van het 6e tot het 14e jaar gekleed met een muts, die bekend is als „t Staeiversk haed". Onze medewerker, die de artikelen „Tusschen Elle en Lauwers" schreef, gaf in de Leeuwarder Courant van 13 October 1928 een afbeelding en beschrijving van: „En fantjen mei 't Staeiversk haed en kletjen" (Een meisje met het Staeversche kapsel en pakje).

Ook overigens is uit het Archief van de Leeuwarder Courant nog wel meer wetenswaardigs over de oude Hindelooper cultuur op te diepen.

Zoo werd op 10 Augustus 1847 en 3 volgende dagen een groote Inboedel van een inwoner te Hindelooper verkocht, waarvan de omschrijving in de Leeuwarder Courant van 30 Juli 1847 ons nog vele bijzonderheden laat zien.

Naast meubilair, koper-, tin-, glas- en aardewerk was daar ook veel porselein aangeduid als Oost-Indisch blauw, rood Japansch enz. w.o. niet minder dan 300 stuks porseleinen tafelborden en schotels. Verder Hindelooper vrouwenkleding w.o. 22 zwart en rood lakensche rokken, 380 Oost-Indische doeken, 90 boezelaars enz., veel goud en zilver zoodat deze verkoop vier dagen achtereen heeft geduurd.

N. O.

Het Hindelooper Vrouwenhoofdtooisel

Naar aanleiding van de verkoop van de antieke kleding van de familie van Elselo uit Hindeloopen werd ons door een Hindelooper vrouw de hierna volgende beschrijving toegezonden van de ingewikkelde wijze waarop de oude Hindelooper vrouwenhoofddracht moet worden aangebracht. Het is zeker wel de moeite waard deze aan de praktijk ontleende handleiding door den druk vast te leggen.

Het onderscheid in de kleding van de gehuwde en de ongehuwde vrouw in het oude Hindeloopen, was alleen gelegen in het verschillende hoofdtooisel. Het in 1857 verschenen plaatwerk over de Nederlandsche kleederdrachten, geteekend door Valentijn Bing en Braet von Ueberfeldt, geeft duidelijke gekleurde platen daarvan, die van de volgende beschrijving vergezeld gaan:

„De gehuwde vrouw onderscheidt zich alleen door het Hoofdtooisel, hetwelk bestaat in een fijnen witten Doek met gepunten rand, welke om het hoofd geslagen wordt, zoodat dezelve niet alleen het haar, maar ook de ooren geheel bedekt, terwijl boven op het hoofd een met goud geborduurd Lapje prijkt. Hierop wordt nu het puntig naar voren gebogen Tooisel (Voorvlechter) aangelegd, dat van rood, wel gestikt Laken gemaakt en met fijn Kamerdoek overtrokken is, waardoor het bovengenoemde gouden borduursel zichtbaar blijft. Over dit alles speldt men dan den breeden Zondoek.

Het ongehuwde meisje in haar dagelijksch gewaad draagt het platte Kapsel met den breeden Zondoek, zijnde een sterk gestijfde, geruiten bonte doek. Deze Zondoek bedekt gedeeltelijk het geruite Mutsje, waarom een breed geruit lint geslagen is”.

De door de Hindelooper vrouw, die zich dikwijls met het aanleggen der oude Hindelooper vrouwenkleding heeft bezig gehouden, opgeschreven handleiding, luidt als volgt. Wij geven deze omschrijving uit de praktijk zelve woordelijk gelijk weer, zooals ze ons werd opgegeven:

„Het volgnummer om te kleeden is als volgt:

A. Voor het hoofd van een getrouwde vrouw:

1. Haarband om het hoofdhaar in een regelmatigte orde te brengen, den band vast om het hoofd.
2. Haarmuts. Op het hoofd zetten, vast te spelden aan den haarband; men moet een kaart met spelden bij de hand hebben niet te klein en goed scherp.
3. Witte band. Om opnieuw rond het hoofd, waar verdere gelegenheid is om aan vast te spelden.
4. Gouden blinker. Voor op de muts vastspelden, dat hij door den spinnekop heen kan blinken, van het huidje.
5. Voorvlechter (of huidje). Vast te spelden aan de witte banden, die rond het hoofd plaats hebben genomen.
6. Haarlokken. Vastspelden aan de haarbanden, de lokken moeten op de slapen uitkomen.
7. Driehoekig lapje (of slip met pöllen) moet zoo op het hoofd geplaatst worden, dat die takkels mooi rond den nek, het hoofdhaar niets meer van te zien is.
8. Gouden voorhoofdnaald. Op het voorhoofd geplaatst, de zwarte banden vastgespeld rond het hoofd aan de vlep, doch zij moeten niet te laag, want die zwarte banden mogen niet zichtbaar zijn; men kan de gouden naald ook als no. 7 kleeden, dan worden de zwarte banden door de vlep met pöllen bedekt.
9. Zondoek. Dat is moeilijk om dien goed om te doen; precies op de helft v. d. zondoek een speld

aan het huidje, dan aan de rechter en linkerzijde een speld, dan zien hoe of het zit. Zit het goed, dan alles vastspelden.

B. Voor het hoofd van een ongetrouwde vrouw:

1. Haarband.
2. stroep met frissel hiermede model vrouw v/h. hoofd.
3. klein vierkant lapje.
4. witte haarband.
5. bonte muts.
6. haarlokken.
7. haarnaald, dikke links.
8. zijden lokkesnoer.
9. zondoek".

Tot zoover onze berichtgeefster.

Het kind kreeg als het nog in de luiers was en van onderen dus in zwachtels gewikkeld, van boven reeds dadelijk het Hindelooper costuum aan. Vele klein-kinder buisjes, mouwtjes en mutsjes worden dan ook geregeld nog tusschen de oude Hinderlooper kleeding gevonden. Het hoofd werd bedekt met een wit mutsje, waarover een ander van gekleurde zijde met kraaltjes versierd en vervolgens de gewone zondoek.

Dit kapsel behield het Hindelooper kind tot den 6-jarigen leeftijd. Daarna bekomt het hoofdtooisel weer eenige verandering en wordt het kind van het 6e tot het 14e jaar gekleed met een muts, die bekend is als „It Staeiversk haed". Onze medewerker, die de artikelen „Tusschen Flie en Lauwers" schreef, gaf in de Leeuwarder Courant van 13 October 1928 een afbeelding en beschrijving van: „En fantjen mei 't Staeiversk haed en kletjen" (Een meisje met het Staversche kapsel en pakje).

Ook overigens is uit het Archief van de Leeuwarder Courant nog wel meer wetenswaardigs over de oude Hindelooper cultuur op te diepen.

Zoo werd op 10 Augustus 1847 en 3 volgende dagen een groote Inboedel van een inwoner te Hindeloopen verkocht, waarvan de omschrijving in de Leeuwarder Courant van 30 Juli 1847 ons nog vele bijzonderheden laat zien.

Naast meubilair, koper-, tin-, glas- en aardewerk was daar ook veel porselein aangeduid als Oost-Indisch blauw, rood Japansch enz. w.o. niet minder dan 300 stuks porseleinen tafelborden en schotels. Verder Hindelooper vrouwenkleeding w.o. 22 zwart en rood lakensche rokken, 360 Oost-Indische doeken, 90 boezelaars enz., veel goud en zilver zoodat deze verkooping vier dagen achtereen heeft geduurd.

N.O.

Leeuwarder Courant
14-06-1939